

MƏDƏNİ ƏMƏKDAŞLIQDAN QAYNAQLANAN GÖRÜŞ

Mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev tanınmış rusiyalı telejurnalist, "İnsan və qanun" verilişinin (1-ci kanal) müəllifi və aparıcısı, rejissor, prodüser, Rusiya Kinosu Həftəsi çərçivəsində paytaxtımızda səfərdə olan Aleksey Pimanovu qəbul etdi. Görüşdə nazir Azərbaycanda kinematografiya ilə bağlı işlər barədə söz açıb, son illərdə bu sahədə mühüm inkişafın nəzərə çarptığını, filmlərimizin xaricdə müxtəlif festivallarda nümayiş etdirildiyini vurğuladı.

Qeyd olundu ki, bu müddət ərzində kino sahəsinə maraq artıb, ekran əsərləri əvvəlki illərə nisbətən daha geniş auditoriya qazanıb. Azərbaycanda hazırda bədii film, serial, sənədli filmlər çəkilməkdədir.

Söhbət zamanı Azərbaycanda Rusiya filmləri həftəsinin keçirilməsinin əhəmiyyətindən danışılıb. Bildirilib ki, bu layihənin əsas məqsədi iki ölkə arasında kino sahəsində əlaqələrin inkişafına töhfə verməkdir.

“Bakılı kino həvəskarları isə Aleksey Pimanovla “Nizami” Kino Mərkəzində rejissoru və prodüseri olduğu filmin təqdimat mərasimində görüşdülər. Filmə baxışdan öncə rejissorun tamaşaçılarla səmimi söhbəti oldu. O, yaradıcılığı ilə bağlı sualları məmnuniyyətlə cavablandırdı və filmə (“Quzum Dolli kinli idi və tez öldü” – “Овечка Долли была злая и рано умерла”) baxış baş tutdu. Daha sonra bizim də onunla söhbətləşmək imkanımız yarandı.

*Kino xoşbəxtlik gətirən
nağıl kimidir...*

– Cənab Pimanov, siz öz yaradıcılığınızda kino və televiziyanı birləşdirmisiz. Deyə bilərsinizmi, reallıq televiziya və kinoda necə əks olunur?

– Müxtəlif formalarda. Əslində mən kinonu, məhz buna görə sevirem. Televiziya həyatımın böyük bir hissəsini əhatə edir. Mən öz proqramımı sevirem, kampaniyamı sevirem, mənimlə işləyən insanları sevirem. Amma onlar da bilirlər ki, mənimçün kino ən sevimli övladımdı və bundan incimirlər. Televiziya həyatı olduğu kimi əks etdirməlisən. Xüsusilə də əgər uzun illər “İnsan və qanun” kimi ciddi bir proqramı aparırsansa, daima ağır informasiya sahəsində olursan. Hətta indi Bakıdayam, amma yenə də mənə sms-lər göndərilir və adətən, bu sms-lər yüngül hal-əhval mesajları yox, ağır xəbərlər olur. Hansısa araşdırmanı bitirmək, ya da hansısa məlumatı dəqiqləşdirmək lazımdı. Və belə mühtidə uzun illər yaşayırsan. Bu çox ağırdı. Kino isə xoşbəxtlik gətirən nağıl kimidir! Çünki personajları özün fikirləşə, özün yazsa, özün istədiyini konfliktli qura, uzun müddət üzərində işləyə bilirsən.

– Xüsusilə, siz kinonun sevinc gətirməli olduğunu düşünürsünüz...

– Əlbəttə. Daha sonra sən həmin personajları çəkilişlərə hazırlamağa başlayırsan. Aktyorları tapırsan, səhnələri qurursan. Sonra onlar öz həyatlarını yaşamağa başlayırlar. Tamaşaçı onları hiss etmir, öz münasibətini bildirir. Sevir, müzakirə edir, hirsələnir, söyür və sair. Mənim bir serialım vardı – “Aleksandr bağı” (“Александровский сад”). Biz onu “Bürünc quş” (“Бронзовая птица”), bir az da “Хэнсә” (“Кортик”)–ə bənzər çəkmişdik. Sırf macərə filmi çəkmək istəyirdik. Birinci seriyanı bitirib efirə verəndən sonra eyni qəhrəmanlarla “Üç gün Odessada” filminə başladıldıq. Biz artıq bu qəhrəmanlardan qorpa bilmirdik. Onlar öz həyatlarını yaşamağa başlamışdılar. Artıq bizə nəyisə başqa cür yazmaq, başqa cür çəkmək imkanı vermirdilər.

“Bilirsiniz, siz beyninizdə uydurduğunuz personajları “dünyaya gətirmək” imkanı qazananda və onlar qəflətən xalqın sevimlisinə çevriləndə – belə böyük sözlərə görə üzr istəyirəm – bu xoşbəxtlikdi. Bu xoşbəxtliyi Tanrı sənə veribsə, deməli, bununla məşğul olmalısən. Əgər film çəkilişləri zamanı insanlar gülürlərsə, ağlayırlarsa, bu da ən ali xoşbəxtlikdi.

– Sizə elə gəlir ki, kriminal hadisələrin çox göstərilməsi əhali arasında cinayətkarlığın sayının artmasına səbəb olur, insanlar ekranda gördüklərini imitasiya etməyə başlayırlar?

– Sualı başa düşdüm. Əvvəla, “İnsan və qanun” verilişində lap çoxdan o tip kriminaldan uzaqlaşmışıq. Çünki televiziya kriminal verilişlərin sayı artandan sonra – 1990-2000-ci illərdə – mən efirdə dedim ki, biz tamamilə başqa proqram hazırlayıyıq. Düzdür, hardan hardasa, kiminsə qarət edildiyini, ya da öldürüldüyünü göstərə, deyə bilərik, amma biz tamamilə sosial bir proqram hazırlayıyıq. Sosial-siyasi, ictimai-siyasi. Və biz tamaşaçılarla istənilən mövzuda danışa bilərik. Ukraynadan Suriyaya, futboldan mədəniyyətə, qanunlardan tutmuş hansısa təbiət hadisəsinə qədər. Biz özümüzü məhdudlaşdırmırıq. Mən həmişə deyirəm ki, “İnsan və qanun” verilişinin adında “insan” sözü var. Yəni artıq 15 ilə yaxındı ki, bu verilişdə kor–koranə kriminal göstərməklə məşğul oluruq. O ki qaldı kriminal xəbərlərə... Bunlar, 90-cı illərin əvvəllərində postsovet məkanına gələn Amerika xəbər məktəbinin təsirləridir. Orda güman edilir ki, əgər xəbərlər proqramı hansısa falakət, ya da kriminal xəbərlə başlamasa, reyting toplanmayacaq. Xüsusilə də, əgər qonşu kanalda olub sənə olmasa, bu sənə üçün uduzmaq deməkdir. 90-cı illərdə yənidən formalaşan Rusiya televiziya sisteminin problemi onda idi ki, dövlət həmin vaxt televiziyanı tamamilə tələyin hökmünə buraxdı. Dedi ki, sizin reklam bazarınız var, istədiyiniz kimi yaşayın. Təəssüf ki, reklam bazarı da həmin qaydaları diqqət edir: əgər sənə baxmırlarsa, heç kimə lazım deyilsən. Buna görə də xəbər proqramları müsbət notlara keçməyə başlayan kimi uğursuzluğa düşür olurdular. Bax, burada tamaşaçı döviyyəyə girir. O, bu xəbərlərə niyə baxır?

– Məgər bu, bazardakı kimi tələb–təklif məsələsi deyil? Tamaşaçıya nə təklif olunursa, ona baxır.

– Yox, yox. Dəfələrlə ancaq pozitiv xəbərlər göstərməyə cəhd olunub – çünki pis xəbərlərdən hamı yorulub – və uğursuzluqla nəticələnib. Məsələn, mən indi “Zvezda” telekanalına rəhbərlik edirəm. Bizim xəbərlər proqramımız var. Bazarda ən yaxşı proqramlardan biridir. Təbii ki, mən verilən xəbərlərdə pozitivin çox olmasına çalışıram. Əlbəttə, ciddi nəşə baş verəndə, məsələn, Amerikada hansısa manyak məktəbdə uşaqları güllələyəndə, təəssüf ki, verilişə bununla başlamağa məcburuq.

– Əgər belə bir məcburiyyət varsa, o xəbərləri necə təqdim etmək lazımdır ki, insanlar örnək almasınlar, təkrarlamasınlar?

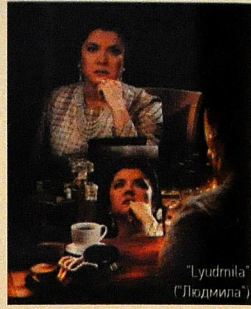
A. Pimanov
Nəzəm Kurov Mərkəzində

"Vlasik"
("Власик")

"Slava"
("Слава")

"Lyudmila"
("Людмила")

– Hesab edirəm ki, mütləq pozitivi prioritet götürməliyik. Baxın, böyük bir ölkə var, öz hayatını yaşayır. Orda hərə bir şey edir. Kimsə nəşə qurur, kimsə uşaq doğur, kimsə kitab yazır, kino çəkir və sair və ilaxır. Çox təəssüf ki, bu tamaşaçıni formalaşdırmaq üçün vaxt lazımdır. Televiziyanın bazar şərtlərindən kənarında işləməyinə imkan vermək vacibdir.

– Yeni dövlət televiziyani dəstəkləməli?

– Əlbəttə, əlbəttə. Düzdür, Azərbaycanda televiziya bazarının necə qurulduğunu bilmirəm. İnciməyin, heç vaxt maraqlanmamışam da. Mən öz ölkəmdən danışırım. Yəqin ki, zamanla balans tapacağıq. Amma hesab edirəm ki, bu, dövlətin işidir. Dövlət bu məsələni ciddi nəzarətdə saxlamalıdır. Məhz, xəbər siyasətini. Çünki yalnız mənfə işarəli xəbər insanları real şəkildə depressiyaya salır.

– Elə bir vəziyyət yaranıb ki, bütün insanlar evlərində otub televiziya baxmağı kinoteatra getməkdən üstün tuturlar və sanki kinematografiyadan uzaqlaşma baş verir. Necə fikirləşirsiniz, bu, normal prosedürdür, evolyusiyanın yeni mərhələsidir, yoxsa belə olmamalıdır?

– Bu evolyusiyanın yeni mərhələsidir. Mən bu barədə çox fikirləşmişəm. Hətta Spilberq də bu yaxınlarda bəyan etdi ki, böyük seriala keçir. Niyə? Çünki ilk vaxtlar televiziya seriallarına yuxarıdan aşağı baxırdırlarsa, sonra birdən məlum oldu ki, bütün prokat Amerikada da, bizdə də konkret tamaşaçı kütləsinə uyğunlaşdırılıb. Amerikada əsas tamaşaçı kütləsi kinoya əlində pop-korn və kola ilə gedən 22 yaşlı qadardır, ağdərili insanlardı, bizdə isə 18 yaşlı, necə deyirlər, üzü sızanaqlı yeniyetmələr. Onlar klip təfəkkürünə malikdirlər. Əgər prokatda nə isə etmək, böyük gəlir götürmək istəyirsənsə, məhz, bu auditoriya üçün işləməlisən. Problem ondadır ki, sən həmin auditoriya üçün film çəkənsən, o, iki həftəlik prokatdan sonra öləcək. Daha ağıllı film çəkə bilərsən. Amerikada o qədər zal var ki... Bu kinoya da yer tapılır, amma proses artıq dönməzdi. Onlarda da bu problem var. İnternet öldürür. Yaşlı nəsil kinoya getmək istəmir. İnternetdə baxır, dvd-yə baxır, evdə yüksək keyfiyyətli səs var – Kinoteatra niyə gedim, hansısa zalda başqa insanlarla eyni havanı içimə niyə çəkərim? – deyir.

“ Çox şükür ki, Rusiyada kinoya getmək mədəniyyəti teatra getməyə bənzəməyə başlayıb. Kinoya getmək maraqlıdır. Cəmiyyət içinə çıxmaq kimidi. Qəşəng palırtar geyinirsən, özünü göstərirsən, mədəni vaxt keçirirsən. Ancaq prinsipçə, dünya kinematografiyasının bütün problemi ondadır ki, rejissorlar prokat üçün çəkilən kinoda istədiklərini deyə bilmirlər. Çünki istədiyini çəkmək imkanı yoxdu. Çünki gənclər bu kinoya baxmayacaqlar. Böyükklər isə kinoya getmirlər.

– Niyə? Məsələn, mənəm 25 yaşında Antonioniyə baxmağa hövsələm çatmırdı. İndi isə maraqla baxıram.

– Amma kinoteatrdə baxmırırsız.

– Göstərsəydilər, həvəsə baxardım.

– Yox, mən indi kinoteatr nümayişlərindən danışırım. Bir də televiziya formatı var. Mən həmişə öz həmkarlarıma deyirəm: gəlin, elə film çəkək ki, prokatda özünü doğrultsun, amma siz heç vaxt təkə prokatı fikirləşməyin, o filmin uzunömürlü olmasına çalışın. Bu ən əsasıdır. Ona internetdə baxsınlar, televiziya təkrar-təkrar göstərsinlər. Bir dəfə göstərib unutmasınlar. Məsələn, mənəm "Ağılımdakı kişi" ("Мужчина в моей голове"), "Odessada üç gün" ("Три дня в Одессе") filmlərim çox fərqlidir. Üzərindən müəyyən vaxt keçəndən sonra özüm onlarda bəzi qüsurlar tapıram, amma yenə də hər bayramda onları televiziya göstərirlər, internetdə də milyonlarla baxış var. Mən bilirəm ki, bu kino yaşayır, bir halda ki, tamaşaçılar təkrar-təkrar baxırlar. Buna görə də yüksək səviyyəli çoxseriyalı filmlər çəkməyə çalışırıq. Məsələn, "Jukov" serialının hər seriyası 52 dəqiqədi, hər biri real film. İki seriya bir yerdə tammətrajlı film kimidi. Ora böyük pullar sərf olunub, böyük kütləvi səhnələr var. Hazırda "Marqarita Nazarova" layihəsini bitirmişik. 14 seriyadı. Amma çox nəhəng büdcəli 14 seriyadı. Həqiqətən çox nəhəng bir film çəkmişik. Film, "Zolaqların səfəri" filmində çəkilmiş paləng təlimçisi haqqındadır. Onun çox böyük sevgi hekayəsi olub. Çox maraqlı təcümeyi-halı var. Aktrisa Olqa Poqodina filmə Nazarovanın şirlər ə etdiyi bütün tryukları özü həyata keçirir. Bu, ümumiyyətlə, Ginnes

rekordlar kitabına layiq bir film. İnanın, əgər Amerikada aktyorlar bizim aktyorların elədiklərini etsəydilər, indi bütün dünya vəcdə gəlmişdi ki, aktyorlar özləri tryuk ələyiblər.

– Tarixi mövzulu filmlər baxılırmı?

– Əlbəttə. Ən yüksək auditoriya bu filmlərində. Bizim "Jukov" bü-töv bir mövsüm reytinglərdə lider olub.

– Azərbaycanda dövlət yerli serialların yaranmasını dəstəkləmək məqsədilə iki il serial istehsalını maliyyələşdirdi. Amma bu, özünü doğrultmadı, maliyyə kəsilmə kimi serialların da sayı azaldı.

– Bilirsiniz, problem nədir? İqtisadiyyatın öz qanunları var. Əgər sən bazarında ən azı, 250 milyon adam varsa, sən oyunçusan. Sən böyük reklam büdcən var və seriala böyük pullar qoya, sonra da onları reklam sayəsində geri ala bilərsən. Məsələn, niyə "Birinci kanal" mənədən "Jukov" və "Nazarova" seriallarını ala bildi, özü də çox böyük məbləğə? Çünki qoyduğu pulu götürə bilir. Bir seriyada həmin məbləği ikiqat, üçqat çıxarırlar. Böyük reklam bazarı, geniş auditoriya həmin pulları qaytarmağa imkan verir. Əmtəə-pul-əmtəə mexanizmi işləyir. Azərbaycanda isə bu bazar xeyli kiçikdir. Buna görə də qoyulan maliyyəni geri qaytaracaq seriallar çəkmək alınmır. Ona görə ki, televiziya reklamının qiyməti serialın qiymətindən dəfələrlə azdır, vəssalam.

“ Mənə elə gəlir ki, sizin yeganə şansınız Rusiya bazarına çıxmaqdadır. Çünki siz rus mentalitetini başa düşürsüz. Ya İran, Türkiyə bazarına. Bunun üçünsə, başlanğıcda müştərək layihələrə imza atmaq lazımdır. Vaxtilə bizdə də eyni vəziyyət idi. 95-ci ildə, bizim kanallarda 95 faiz Braziliya, Meksika, Amerika serialları meydan sulayan dövrdə, hamı deyirdi ki, həmişəlik belə olacaq, çünki onların studiyaları, aktyorları, büdcələri, texnikaları var. Biz onları heç vaxt kanallarımızdan sıxışdırıb çıxara bilməyəcəyik. Xüsusilə də, nəzərə alsaq ki, kinomuz ölüb. Amma biz işləməyə başladığımızda və indi efrələrdə 98 faiz öz seriallarımızdır. Biz onları əzdik və indi tamaşaçılarımız öz seriallarımıza baxmaq istəyirlər. Bax belə.

Əgər söhbət sırf yerli məhsuldan gedirsə və o, yerli kanallarda göstərilirsə, burda artıq kanalın gəlirlərinə baxmaq lazımdır. 90-cı illərdə biz başlayanda sovetdən qalma kinomuz can verirdi, amma hələ ölməmişdi. Biz aktyorları üzə çıxartmağa başladığımızda. İndi bizim aktyorlarımız rus bazarında böyük pullar qazanırlar, çünki seriallarda çəkilirlər. Aktyor populyardır, sən də ondan qazanmağa başlayırsan. Məsələn, mən Baluyevi "Jukov" serialında çəkmək üçün onu başqa layihələrdən qopartmalıydım. Buna görə də ona böyük qonorr verməliydim ki, təkə bizim layihədə işləsin. Belə başa düşdüm ki, Azərbaycanda həmin keçmiş sovet kinosu ilə serial bazarına girmək cəhdləri arasında 20 illik bir fasilə yaranıb. O müddəti qapatmaq üçün ssenaristlər, rejissorlar, texnika lazımdır.

– Və son sualım. Azərbaycanda hansısa müştərək layihələr barədə danışıqlar oldu mu?

– Sizin mədəniyyət və turizm naziri ilə bu barədə danışdıq. Bəzi fi-

"Duzum Döllü kınılı idi və tez öldü"
("Дуэчка Дольли была злая и рано умерла")

"Ağılımdakı kişi"
("Мужчина в моей голове")

"Aleksandr bağı"
("Александровский сад")

kirlər var. Mən nəyin maraqlı ola biləcəyini anladım. Hesab ələyirəm ki, bura kinoya tamamilə uyğun məkəndi, Azərbaycanda mütləq kino çəkmək lazımdı. Təbiət, hava, dəniz, şəhərin özü hazır dekorasiyalardır. İkinci dünya müharibəsi ilə bağlı bir ideyamız var. Bir təklif də komediya çəkməkdə. Moskvadan kimsə gəlir və Bakıda komik situasiyalara düşür. Belə filmə Bakının bütün koloritini, insanlarını, adət-ənənələrini göstərmək olar. İsti və işıqlı bir əhvalat. Moskvaya qayıdan kimi fikirləşməyə başlayacağıq. ♣

Aygün Aslanova,
kinoşünas